

דבר ה

ספר

דעת, תורה

דעת

עמ' ותולדות ישראל (ד"ר) אהרן דקס די יבא ישראל שנקראא מחלה ויבנו בית המקדש שנקראא מחלה בזכות
זהו ד"ר שנקראא מחלה, מוכ' נחלא בשלה ה' .

תורה

זו הלכה

אולת
השמי' ב

אוי לארם להתבונן במשפטי התורה הקדושה ולידע סוף ענינם כפי כחו. ורבו שלא ימצא לו טעם ולא ידע לו עילה אל יהי קל בעיניו ולא יהרוס לעלות אל ה' פן יפרוץ בו. ולא תהא מחשבתו בו כמחשבתו בשאר דברי החול. בוא וראה כמה החמירה תורה במעילה. ומה אם עצים ואבנים ועפר ואפר כיון שנקרא שם אדון העולם עליהם ברברים בלבד נתקדשו וכל הנוהג בהן מנהג חול מעל בה ואפילו היה שוגג צריך כפרה. קל וחומר למצוה שחקק לנו הקב"ה שלא יבעט האדם בהן מפני שלא ידע טעמן. ולא יחפה דברים אשר לא כן על השם ולא יחשוב בהן מחשבתו כדברי החול. הרי נאמר בתורה ושמרתם את כל חקותי ואת כל משפטי ועשיתם אותם. אמרו חכמים ליתן שמירה ועשייה לחוקים כמשפטים. והעשייה ידועה והיא שיעשה החוקים. והשמירה שיזהר בהן ולא ידמה שהן פחותין מן המשפטים. והמשפטים הן המצות שטעמן גלוי וטובת עשיתן בעולם הזה ידועה כגון איסור גזל ושפיכות דמים וכיבוד אב ואם. והחוקים הן המצות שאין טעמן ידוע. אמרו חכמים חוקים חקתי לך ואין לך רשות להרהר בהן. ויצרו של אדם נוקפו בהן ואומות העולם משיבין עליהן כגון איסור בשר חזיר ובשר בחלב ועגלה ערופה ופרה ארומה ושעיר המשתלח. וכמה היה דוד המלך מצטער מן המינים ומן העכו"ם שהיו משיבין על החקים. וכל זמן שהיו רודפין אותו בתשובות השקר שעורכין לפי קוצר דעת האדם היה מוסיף דביקות בתורה. שנאמר טפלו עלי שקר זדים אני בכל לב אצור פקודיך.

(רמב"ם סוף הלכות מעילה)

כתב החסיד בעל חובות הלכות

וכאשר זמתי להסיר משא הטרח הזה מעלי ולהניח לי מחברו, שבתי והשדתי את נפשי על בחרה במנוחה ולשכון במעון העצלה בהשקט ובבטחה, ויראתי שיהיה רצון התאוה להניח המחשבה הזאת, ושהוא הטני אל דרך המנוחה והשלוח, ולהסכים על ההנחה ולשבת במושב העצלות, וידעתי כי כמה שכלים (פי' עניני השכל) אבדו בעבור המורא, וכמה חסרונים גרם אותם הפחד. חכרתי דברי האומר, מן הזהירות, שלא תרבה להזהר. ואמרתי, שאם היה כל מתעסק בענין מעניני הטובה או להורות הדרך הישרה והנכונה שותק ועומד עד אשר יגמר לו כל רצונו, לא היה אדם מדבר דבר אחרי הנביאים עליהם השלום אשר בחרם השם לשליחותו ואמצם בעזרתו. ואלו היה כל מי שרוצה למלאת לו כל מדות הטובות ולא יכול להשיג מניח מה שיזדמן לו מהן, היו כל בני־אדם רקים מן הטובות וחסרים מן החמודות, ושבים במרוצת תוחלת נכונה, והיו שבילי הטוב שוממים ומעונות חסד נעזבים. והבינותי, כי הנפשות תאותן רבה להשיג תכלית הרע, ומתרשלות לעסוק בדרכי החסד, ומתעצלות להקדים את הטובות, והולכות תמיד בדרכי השחוק והשמחה. ואם נראה אליהן מראה־תאוה שיקרא אתהן. בודות הבריי־שקר לנטות אליו, וסומכות את טענותיו להעמיד נטיתו, ולחזק אודותיו, ולחבר פרידותיו. ואם יאיר להם נר־האמת לקרא אותן, בודות דברים בטלים להמנע מנטות אליו, וטוענות עליו, ומחטיאות את שביליו, וסותרות את עניניו להפריד הבורו ולהפרד ממנו. . . . ובאהים האחד־האמת אעזר, ועליו אבטח, וממנו אשאל להורות אותי את הדרך הישרה אשר הוא רוצה בה, ושהיא מקובלת בעיניו בדבור ובמעשה, בסתר ובגלוי.

ספר

דעת תורה

ג

בענין הזרעה מלאכותית

דרכי ההזרעה

כללי הפסוקים

וענינים מסתעפים

וכל הענינים מקושרים זה בזה, לכן כדי להבין שלמות ענין
המדובר כאן יש ללמוד הספר מתחילה ועד סוף

אלול תשמ"ב, ימי התעוררות והתקרבות לד' ולתורתו
הקדושה
ברוקלין נ. י.

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר

המלקט והמסדר

Rabbi, Shiah T. Director

842 E. 9th Street

Brooklyn, N.Y. 11230

מודעה ובקשה

בס"ד

אנו מבקשים מכל מי שבא לידם קונטרסים וספרים שיצאו לאור על ידי
שיעיינו במש"כ שם, ואם המצא תמצא שם דברים שאינם אמתיים שיכתוב לי
טעם ונימוקם ויעמידני על האמת ואחזיק להם טובה.
בברכה לרבנן ותלמידיהן

* * *

Photocomposition by

"דפוס הדר"

EXCELLENT VARITYPER & PRINTER

195 Lee Avenue, Brooklyn, N.Y. 11211

Tel.: (212) 384-4249

נדפס בדפוס

"אחים גרויס"

Printed in U.S.A. GROSS BROS. Printing Co. Inc.

3125 SUMMIT AVENUE UNION CITY, N. J. 07087

Tel. (201) 865-4606

דברי פתיחה

אודה את ה' אשר שם חלקי בין העוסקים בתורתו הקרושה והביאני עד הלום לסדר ולחוק דברי רבותינו גדולי הדורות בספר לזכרון עולם. ולברר הלכות ברורות בענינים שרבים נכוכים בהם. ובחסרו הגדול יתברך שמו הנני נותן לפניכם דעת תורה חלק ג'. כמעשינו בחלקים הראשונים כן מעשינו בחלק זה, לעורר בקצור דעת גדולי הדורות, ולסדר ולברר הענין שיהי' מובן ומוכן לכל. לא כתבנו אריכות דברים כדי שלא יכבד על הקורא וילמוד בקצור נמרץ ובאיזה שעות ענין המדובר אבל באמת יש להאריך הרבה בכל פרט ופרט והמשכיל והמבין הרוצה לעיין עוד ימצא מבוקשו בהרבה מראה מקומות שכתבנו לעייש"ב.

ואף כי ידעתי אשר בעתים הללו מעטו אוהבי תורה בעוה"ד. והמבקרים מדוכים והיורעים והמעיינים מועטים. ומקדימים פה לעין. כי טרם יבין את הכתוב בספר חדש או טרם יראנו יתן מגרעות בו ובמחברו. בכ"ז לא נמנעתי מלהרפס ולפרסם הספרים. שנמצאים בין אחינו בני ישראל קדושים הרבה הרוצים לדעת את האמת ולבררה. ומחובתינו לעוררם על זה. לכן הרפסנו מכל חוברת יותר מ-4,000 טופסים ונשלחו ונמכרו לרבנים, ובני ישיבות, ועוד, בכל קצוי ארץ ורובם באה"ב.

ואין ביהמ"ד בלא חידוש וכודאי ימצאו גם גדולי החכמים סכרות מחודשות ודברים מחודשים בהספרים. ויהי' לפניהם דבר מסודר ומתוקן ומראה מקומות להוסיף לקח כפי דעתם הרחבה וימצאו דברי חיזוק והתעוררות בדברים הידועים להם, וד"ת צריכים חיזוק כידוע.

והי"ת יעזרני על דבר כבוד שמו להגדיל תורה ולאיריה ולהוסיף אומץ. ויהי נועם וכו'.

ישעי' טובי' הלוי דירעקטאר

* * *

אקדמות מילין

למרות מה שעיינינו ראות, שבה"מ ספר אגרות משה נטה מדרך רבותינו גדולי הדורות בהרבה מפסקיו ולפעמים הוא יחיד ממש בשיטתו נגד כל גדולי הדורות רבים נוהגים כדבריו בעוה"ר ונתפרסמו הרבה מפסקיו בזמנינו כהלכות ברורות ומוסכמות. ונתגדלו מדור החדש שלא ידעו מהתנגדות גדולי הדורות להרבה פסקים באגרות משה. וא"א להיות מצב כזה! שברכות הימים יהי' הלכות אלו כהלכות קבועות להם ויהי' נמסרים להדור' הבא' רח"ל, ויפסקו וינתחו הקבלה האמיתי מגדולי הדורות שעברו מהם ומזרעם, ויתגדלו דורו' עם תורה חדשה רח"ל, לכן מפרסמים אנו בזה מהדברים מבה"מ אג"מ שכתב נגד קבלת חכמי הדורות ועוד, כדי שאלו מהדור החדש יתבוננו ויבינו מה שלפניהם ולא ילכו בדרכים עקלקלות. ובזה אנו באים בכקשה שטוחה לרבנן והראשי ישיבות והמחנכים שיחבוננו היטב במה שלפניהם ויפרסמו זה לתלמידיהם.

אין אנו מדברים בהפלגות דברים. כבר נתפרסם בספר פסקי הלכות באנגליה היתרו של האגרות משה בענין המחיצות כבהכ"ס שדברנו אודותו בחלק א' וב' של סד"ת, מבלי להזכיר התנגדותם של כל גדולי עולם למש"כ. ומי יודע אם לא יתפרסם לדור הצעיר ולדורות הבאים היתר כללי באנגליה, לההמון עם, להזרעה מלאכותית, ועוד. על כן באנו בדברים אלו לעורר אחינו בני ישראל. וזאת לדעת שהרבה מפסקיו הם נחלת רבים ונוהגים ע"פ ואינם דברי תורה הכתובים בספר.

הדבר ידוע שבמדינתנו רבנים נותנים הכשרים על מאכלים הנעשים עם חלב עכו"ם על סמך של מש"כ באגרות משה להלכה להתיר דבר זה נגד חכמי הדורות ואם רבים סומכים עליו בזה נגד חכמי הדורות, ועל היתר המחיצות נגד כל חכמי הדורות, וכן רבים סומכים עליו עד היום בהיתר אימוץ ילדי נכרים והזרעה מלאכותית, להביא זרע עכו"ם, פסולים וממזרים בכלל ישראל, שהיו מופרשים מהעכו"ם בכל מיני פרישות מעת היותם לעם קדוש, יהי' סומכים עליו בכל דבר שהתיר ברכות הימים ויהי' נשכחים רח"ל מהם ומזרעם דרכי התורה, שדרכו בה אבותינו גדולי הדורות. וכבר ראינו שהלכות ברורות ומוסכמות שלא הרהרו אחריהם שום אדם מעולם, וכ"ש רב כישראל וכן תורה, מסתכלים עליהם כדברים תמוהים היום, שכבר יצא היתר מבהמ"ח אגרות משה. אין מהרהרים אחר ההיתרים כלל, נהגו ע"פ היתרים הנ"ל. ובעוה"ר רכה המבוכה בהרבה הלכות שהי' ברורות ומוסכמת לחכמי דורות הקודמים.

יש ששופכים בוז, דברי חירוף וגדוף וקללות נמרצות ב"מ רח"ל על מי שמפרסם הלכות היפך ממש"כ באגרות משה ומי יודע יותר ממני מזה. המון מכתבים, כתובים בדרך הנ"ל נתקבלו. ואפי' אחד לא כתב איזה הערה בדברי

תורה כדרכה של תורה להשתדל להצדיק דברי רבם בה"מ אגרות משה. רק די שהתיר. אין צריך לדעת ולהבין יותר מזה. כ"כ בתורה, תורת משה, והדברים ברורים ואין צריך לעיין עוד בענין המדובר רק לקבל בפשטות דברי תורת (אגרות) משה, ולקבל ולהלשין על מי שאמר היפך מזה. ובעוה"ר, זהו המצב של הרכה בני ישיבות וחברי הכוללים בזמנינו. ואני יושב כרד ורואה כל הנעשה תחת השמש, והרהרתי בלבי שזה גרע יותר מההיתרים באגרות משה, שכאנו למצב כזה שכני הישיבות אינם חוששים לברר הלכות ולעיין בהם. ותורה מה תהא עליה?

כשנתפרסם ספר אגרות משה עם היתריו התמוהים, למשל: היתר מחיצות של ח"י טפחים ועוד, אע"פ שיצאו גדולי הרור נגדו, מ"מ אז הרכה בני הישיבות חשבו שהתיר דברים אלו לקלי הדעת המתפללים בלא"ה בלי מחיצות ככהכנ"ס וחשב בה"מ אגרות משה לתקן המצב שעכ"פ לא יתערבו והתיר להם מחיצה של ח"י טפחים לעשות פשרה שלא יכשלו בעבירות חמורות. וכן עוד מהיתריו בד"ז, ומטעם זה כתבם ואז לא חשב שום בן ישיבה שהיתר המחיצות ועוד נוגע לו. אבל בעוה"ר, אחרי שכבר נתפשטו הדברים, כבר נהגו מכני תורה ובני הישיבות להתפלל בככנ"ס כאלה שכבר נתפשט ההיתר בן ההמון וכמעט נשכח מן הלב שיש איזה איסור או חשש איסור בדבר.

בספר אגרות משה אנו רואים דבר פלא, חזון שכמעט לא ראינו בספרי שו"ת המפורסמים שאנו סומכים עליהם, שהרי הרכה פעמים המחבר דן בשאלה כמו שלא כתב שום אדם גדול מענין זה מעולם, כאילו הוא הראשון שכתב מענין זה. ולמשל, בענין המחיצות ככהכנ"ס, דן שם בדין חמור זה הנוגע לכלל ישראל לדורות, כאילו הוא היה הראשון שדבר מזה, והביא סמך לפסקיו מדברי הגמ' סוכה, היפך ממש"כ גדולי הראשונים לפרש הגמ' שם ועל זה סמך היתרו. וכאילו לא דבר שום גדול בישראל מזה מזמן הגמ' כתב להלכה ולמעשה מש"כ להתיר דבר חמור זה לכלל ישראל לדורות, בעוה"ר.

ויותר גרע מזה. שכ"כ נשרשו דברי ספר אג"מ כלכם של הרכה מאכ"י כמעט נשכחו מהם דברי כל גדולי הדורות, וכאילו לא היו רח"ל, וחושבים שענין המחיצות הוא ענין של חסידות. והאומר היפך מזה צריך לקללו כ"מ ולבזותו שהרי אמר היפך הגדול בהמ"ח אג"מ. ולא עלה על לבם שהמחבר הנ"ל אמר דבר שהוא היפך מכל גדולי הדורות מזמן מתן תורה. ודבריהם צוקל"ה, לא היו חשוכים בעיניו להביאם בספרו. ואם אולי לא ידע מדבריהם, ומפני זה לא הביאם, הלא קודם שכותבים תשובה להלכה צריכים

לחפש בספרי האחרונים, ובפרט בענין הנוגע לכלל ישראל, ועינינו רואות המנהג, שהוא שלא כדבריו שם, איך כותבים מענין חמור כזה בלי דבוק חברים, מו"מ בהלכה עם חכמי הדור וחפוש אחר חפוש בספרי גדולי הדורות הקודמים והעיון בכובד ראש בכמש"כ בנידון שלפניו.

לא זו בלבד שפסק שלא כדין, נגד כל חכמי הדורות, והחטיא את הרבים לדורות, אלא בלבול דעתם של הרבה בני ישיבות, התמימים וישרים, והראה להם דרך זר בפסקי הלכות. דרך זר, שלא ראינו אצל גדולי הפוסקים בדורות שלפנינו. וזה גרע מכולם. שהרי פגם עצם מציאות התורה ומסורת הדורות שכלל ישראל סמכו עליה ופגם נפשם רוחם ומוחם של הרבה בני ישיבות התמימים, והראה לתלמידי הישיבות שאין להתחשב עם דברי גדולי עולם מדורות הקודמים. היש בזיון התורה יותר מזה!?!?

וכשבא אחד לפרסם דברי הקדמונים יש שמכזים אותו. וצועקים "כבוד התורה!" "כבוד התורה!" ואשאל בזה שאלה קטנה: לכבודם של מי צריך לחוש, לכבודם של כל חכמי התורה, כבודו של הקב"ה שהסכים למה שאמרו כל חכמי התורה, שזהו הקבלה שקבלנו מסיני, או לכבודו של מי שאמר היפך מדבריהם!?!?

ואנני חושב שכולם יסכימו לי, שהרי בעוה"ד למשל, אם היו באים להאפיפור לברר לו שאותו האיש לא הי' משיח ונביא, לא הי' מאמין להם, שהרי נדרש בלבו אמונה כוזבת וזה רצונו, וא"א להסבר לו אחרת (וכבר הי' לי נסיון בענינים כאלה אם אנשים יהודים רח"ל, מכת הנ"ל) כן הענין בנרון דידן, בנוגע לפסקי האג"מ נגד כל חכמי התורה, אלו הרוצים להאמין בשקרים קשה להסביר להם אחרת, שכן רצונם, וקשה אפילו לדבר עמהם, שהרי נתגדלו בשקר זר, כשקר של אמונת הנוצרים. והדבר מכאיב ביותר שכבר מצא השקר הנ"ל ידיו ורגליו בכהמ"ד, ונטמטם מוחם של הרבה בני הישיבות היקרים בשקר זר, וכל החרד לדבר הי' צריך למסור נפשו לעקרו מכלל ישראל.

אולי ירחם הי' על עמו ויהי' דברי נשמעים. ששליח מצוה אני שלוחו של צדיקים קדמונים גדולי הדורות ושלוחו של הקב"ה נותן התורה.

כל מתחיל בגמ' לומד ב"מ בפרק אלו מציאות המחלוקת בגמ' בענין יאוש שלא מדעת: אביי אמר לא הוי יאוש ורכא אמר הוי יאוש ומו"מ בגמ' שם שמביא קושיות על שניהם ומתרצם ושם ברך כ"ב ע"ב והלכתא כוותיה דאביי ביע"ל קג"ם. אביי מגדולי האמוריים, הלכתא כוותיה רק באלו המקומות ולא בכל מקום. וזהו התחלת הלימוד לכל מתחיל בתורה שבע"פ. ואח"כ שם קושיות ותירוצים כסדר וכן בכל הש"ס. וכשמתגדלים בחכמה לומדים מחלוקת

הראשונים רש"י ותוספות ואחר כך דברי של גדולי הראשונים הרמב"ם, הראב"ד, הרשב"א, הרא"ש וכו' זצ"ל, ואח"כ לומדים דברי גדולי האחרונים ומחלקותם זה עם זה. וזה פשוט וידוע לכל מי שלמד אפילו דף אחד מגמ' וכ"ש מי שלמד ר"א שאין ההלכה כשום אדם גדול בכל מקום. וכבר בררנו בסוף חלק ב' שאפילו ר"א הגדול, "שהלכה כמותו בכל מקום", החרימו מפני שפסק נגד הרבים ע"ש ובג' ב"מ נ"ט.

לא כן בהמ"ח ספר אגרות משה. לדעתם של אלו שהם בעוה"ר כופרים רח"ל ב"מ בתורת משה רבינו ע"ה, הלכה כמותו בכל מקום ואסור לחלוק עליו, כדברי אמונת הנוצרים והנמשכים אחרי כל מיני ע"ז וכפירה האמרים שא"א להע"ז לטעות ואסור לחלוק עליהם. כך הוא אמונתם של אלו. רח"ל מהם, ודעותיהם הכוזבות! חייב לעקר ולשרש ולבטל ולאבד מכלל ישראל מעשיהם ומחשבותיהם ככל ע"ז וכפירה.

ויש אומרים שאע"פ שאין הלכה כמותו אין למחות ולדבר נגדו ולכתוב ולפרסם הלכות נגדו, גם זה כפירה מוחלטת. וכנ"ל ועמש"כ בח"ב ועוד יתבאר מזה בס"ד.

לא דברתי קשות ובהפלגה. לא יאומן כי יסופר הבקורות החריפות שנתקבלו מראשי ישיבות מפורסמים, רבנים ובני ישיבות מפני שפרסמתי דברי גדולי הדורות נגד מש"כ באג"מ. והבקורות נתקבלו בכתב ובעל פה. לא יאומן כי יסופר! הרי הם כופרים כפשוטה כיסודי הדת! ומלמדים הראשי ישיבות הנ"ל לתלמידיהם היקרים והתמימים להיות כופרים ביסודות התורה שבעל פה הנמסרה לנו מסיני.

והסיבה לזה, כי בחסדי ה' נחרבו התלמידים הלומדים בישיבות במדינתנו, והיצה"ר לא ניחה ליה בעסק זה. ומה עשה, התאמץ להפכם לכופרים רח"ל, כדי שלא יעמלו בתורה לברר הלכות לאמיתן, שעמל התורה כסם המות להיצה"ר כמשאז"ל (קדושין ל' ע"ב), ולכן בחר בעסק הנ"ל להפריעם מעמל ועייון התורה, שיהי' מאמינים בדרכי ע"ז כפשוטה. אוי לדור שכך עלתה בימיו אחרי מס"נ של צדיקי הדור להעמיד ישיבות ות"ח ולהשריש מעט תורה והאמונה הטהורה במדינה זו, בעוה"ר, באו איזה כופרים (מפני הפלוטיק) לאבד הבנין הנהדר הנ"ל, לאבד התורה והאמונה מכלל ישראל. וה' ירחם על עמו ויחזירנו בתשובה שלימה לפניו ונזכה לבג"צ בכ"א.

ועוד יתבאר לקמן מפרטים הנ"ל בס"ד

* * *

דברי חיזוק

ואל ירפו ידינו בראותנו תגבורת כוחות הטומאה כי תחלת נפילה ניסה והקדוש ז"ל היה אומר טעם למה נתגברו כ"כ בימינו כוחות הסט"א כי כן הוא בטבע אשר כל דבר בטרם בא קיצו מתגבר בכוחותיו האחרונים כן הוא בנר טרם יכבה וכן החושך קודם עלות השחר, עוד היה אומר כי בכל המלחמות א"א לידע באמצע המלחמה מי יהיה המנצח אבל במלחמה זו יודעים אנו בבירור סוף דבר ככתוב ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ והיה ה' למלך על כל הארץ.

והנה עת צרה היא לתורתנו אשר לא נהיה כמוה מיום היות ישראל לגוי, והאיש אשר יעמוד לימין התורה בעת צרתה יקויים בו הכתוב והכהנים הלויים בני צדוק אשר היו אחי בתעות בני ישראל מעלי המה יקרכו אלי לשדתני וגו'.

אלחנן בונם ווסרמן

והגאון ר' ישראל סאלאנטר זצ"ל אמר שלהתחזק לבנות ביהמ"ק אינו יודע אם מחויבין בימינו שחסר לנו כל הפרטים הנצרכים לזה אבל מאד יש לזהר שלא יחרב ביהמ"ק — ואנו יודעין שמיום שחרב ביהמ"ק אין להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה בלבד.

לשון ה"חפץ חיים" זצ"ל
קובץ מכתבים

* * *

דעת תורה חלק ג'

כל שאינו מביא ראיה המקובלת לחכמי הדור טועה הוא בדבר משנה

מבואר מדברי הרא"ש בסנהדרין דל"ג סי' ו' בשם הראב"ד והטור בח"מ סי' כ"ה דמבואר יוצא מדבריהם דהבא לחלוק ולבטל דברי הפוסק שכנגדו צריך שיהיה בראיות המספיקות ומקובלת לחכמי דורו דיפתח בדורו וכ"כ הרכנה"ג בס' בעי חיי חח"מ ח"א סס"י רי"ז שכל שאינו מביא ראיה המקובלת לחכמי הדור טועה הוא בדבר משנה וכו' יע"ש.

חוקת החיים ח"מ ס' א'

עוד בענין ההזרעה המלאכותית

דברי הגאון פוסק דורינו שליט"א גאב"ד בעיהק"י תובב"א בספרו שו"ת מנחת יצחק חלק ד' סימן ה'

הנה קבלתי את התשובה הגדולה לאפרושי מאיסורא רבה, מאת כ"ק רשכבה"ג מרן אדמו"ר הגה"ק מסאטמאר שליט"א, אשר ציוה לו כ"ק מרן שליט"א, לשלוח לי העתקתו, והיא בדבר הזרעה מלאכותית שהמציאו הרופאים, להזריק לרחם אשת איש זרע איש אחר, וכתב לבאר כל פרט ופרט מהאיסורים הגדולים שישנם בזה, — והאמת שתמסר שערת כל ראש, היכול לעלות על הרעת להתיר דבר חמור כזה — ודבר גדול עשה בזה כ"ק מרן שליט"א, להצלת רבים ממכשול, כי דבריו הקדושים ואמתיים לאמיתה של תורה, היוצאים מפי רב הדומה למלאך ד' צבאות, בודאי יתקבלו בעיני כל, כי תורת אמת יבקשו מפי קדשו. עכ"ל הגאון בהמ"ס שו"ת מנחת יצחק.

אין אנו מביאים מו"מ בהלכה, רק ההלכה הברורה בזה, דעת תורה של גדולי ישראל, שדעתם הברורה בלי פקפוק היה להרחק תועבה זו בתכלית הריחוק.

ובסוף תשובתו הנ"ל כתב וז"ל: תבנא לדינא שחלילה לבת ישראל להפקיר עצמה לזה, משום דיש בזה כמה איסורים וכוונה יעשה את אחותינו, ומכל הטעמים הנזכרים. עכ"ל.

ראוי ברורה שאין עלי' תשובה, וכל בן תורה יבין שא"א לגמגם בשו"א! דבר זה פשוט וברור לכל מתחיל בתורה! מבלי מקום להרהר ואין כל ספק בדבר!

באיסור ההזרעה המלאכותית

הרב חיים צימערמאן

רב ור"מ בשיקאגא, איל.
(כעת בירושלים עיה"ק תובכ"א)

כבוד ידידי הרב הגאון המפורסם מהר"מ אמסעל שליט"א עורך המאור הגדול.

בדבר שהעירו אותנו לעיין בתשובת הגאון האדמו"ר שליט"א מסאטמאר, בהשגותיו על הגאון ר"מ פיינשטיין שליט"א, הנה לפום ריהטא הדבר תמוה מאוד, להתיר ההזרעה בזרע איש אחר או של שאר העריות, דלפי התפתחות הטכניקה בזמננו וכפי מהלך הדברים במשך הזמן העתיד, הרי ברור שדבר זה יתפשט כל כך, להיות דבר רגיל וטבעי אצל כל אומה"ע, ואם זה מותר הרי אפשר לעקור את כל התורה כולה בענין עריות, ולכלכל טהרת כל המשפחות ולסלק כל בתי אבות, עד שיתבטל ענין יוחסין בישראל ח"ו, ובוודאי שאי אפשר להעלות על הדעת דבר כזה מצד תורתנו הקדושה, שכל דבריה נצחיים וקיימים לעד ולעולמי עולמים ואי אפשר לזוז אפילו אות אחת מן התורה, בשום זמן ומקום.

ודבר זה פשוט וברור לכל מתחיל בתורה, מבלי מקום להרהר אחרת, ואין כל ספק שאילו הי' דבר זה של ההזרעה המלאכותית רגיל והוה בזמן רבותינו האחרונים ז"ל, בוודאי לא היו מתירין כזה, אבל כיון שחשבו שדבר זה הוא דבר היוצא מן הרגילות הטבעית, שוב אין כאן עקירת דבר מן התורה, ועי' תשובת הרשב"א מוכאה בד"ח בחולין דף נ"ז סי' רפ"ג, בד"ה סימן לטריפה וז"ל:

ונשאל הרשב"א על בהמה שנמצא בה יתר במקום שנטרפה בו ונתברר שעברו עליה י"ב חודש והי' מי שהכשירה בעבור זה וכו' והשיב אם ראית ושמעת מי שמקיל ומכשיר ביותרת או בכל מה שמנו חכמים מכלל הטרפיות אל תשמע לו ולא תאבה אליו ולא תהי' כזאת בישראל וכל מי שמכשיר זה נראה בעיני כמוציא לעז על דברי חכמים וכו' וכיון שכן אפילו יבואו המה ויאמרו כך ראינו אנו מכחישים אותם כדי שיהיו דברי חכמים קיימים ולא נוציא לעז על דברי חכמים וכו' ובהיא אתתא דא"ל לרב אסי אני שהיתי לאחד בעלי עשר שנים וילדתי א"ל בתי אל תוציא לעז על ד"ח וחזרה ואמרה וכו' ואם יתחזק בטעותו וכו' נאמר אליו, להוציא לעז עד"ח א"א ויבטל המעיד ואלף כיוצא בו ואל תבטל נקודה אחת ממה שהסכימו בו חכמי ישראל הקדושים וכו' וכמה צריכין בעלי הנפש והחיל אשר נגע אלקים בקרבם להשמר ולהתרחק מן המקילין וכו' שאין הכל בקיאין בתשובות השאלות והדברים שעוקדים את התחומים שגבלו ראשונים וכו' עכ"ל בתשו' בסי' צ"ח.

דעת תורה חלק ג' יא

טרחתי להעתיק כאן הרבה מדברי הרשב"א ז"ל להראות עד כמה יש ליוזר לקיים כל אות וקוץ מדברי חז"ל ואף שנראה בעינינו שהענין נשתנה וכעת אפשר מה שלא הי' אפשר אז דחז"ל בודאי חזו הכל מראש ולפי"ז פסקו דבריהם.

והנה כבד הביא הגאב"ד מסאטמאר שליט"א את דברי המ"ל בפט"ו מהל' אישות דטרח להוכיח רא"א שתתעבר באמבטי ועיין שם.

עיי"ג במ"ל בפט"ו מהל' א"ב, שכ' הן אמת שדין זה של כ"ז לא ראיתי לשום אחד מהמחברים שהביאוהו, ונ"ל דס"ל להפוסקים שדברי כ"ז הללו הם דלא כהלכתא ועיי"ש.

והנה זה פשוט דאי נימא דאין הלכה ככ"ז, שוב המעשה דכ"ס לאו דסמכא, או שהי' בדרך נס, (וכ"כ ר"ח מפורש בחגיגה דט"ז שזה מעשה נסים הוא ואינה טמאה לידה שאין אני קורא בה אשה כי תזריע, ע"ש. — המעתיק) ושוכ אין ללמוד מעשה נסים לע"י מעשה טבע, וכעין דברי האחרונים בשמן הנס למנורה וכעין אדם ע"י ס' יצירה וכו'. אלא שכאן נולד מש"ז ולא בפעולה טבעית, כי אם בצידוף חפצא של התהוות נסית, וממילא שלפי הכרעת המ"ל, הרי מוקשין דברי הר"פ והב"ח וכו'. אלא שכעצם הסברא הלא גם המ"ל הסכים להם, הרי כל זה לפי מה שחשב שא"א להתעבר באמבטי ואין הלכה ככ"ז זומא, אבל לפי המציאות כעת שידוע עכשיו, שאפשר להתעבר באמבטי, כלומר על ידי תחבולה טבעית בלא ביאה, א"כ וודאי הלכה ככ"ז, וכיון דנקטינן שהלכה ככ"ז, הלא יש ראיות ברורות שע"י אמבטי הוה זרע פסול, והיינו מיבמות דף פ' שהביא המ"ל ומתוס' עשרה יוחסין, וזה דאי' בדודה שאין עלי' תשובה, וכל בן תורה יבין שא"א לגמגם בזה בשו"א.

ולא ניחא לי לומר שהידיעה של עכשיו, לא היתה ידועה לבעלי התלמוד, ולומר שרק לבני זמנם לא הי' ידוע, כי אז היו מבררים זה בתלמוד, כרי שלא נבוא לידי טעות, וכמו שהביא בתשו' הרשב"א הנ"ל שכל דבריהם נצחיים, אף בענינים כאלו, בידיעה ברורה עד סוף כל הדורות. ובאמת מה שלא הביאו רבותינו ז"ל דברי כ"ז, משמע שסוברים שאין חילוק בין נתעברה ע"י ביאה בין שלא ע"י ביאה, וא"כ מוכח שאין הלכה ככ"ח, ודו"ק.

ויש לפלפל בזה טובא בכל הענין ולא כתבתי רק מה שנראה פשוט לפום ריהטא בכל יקרא דאורייתא.

חיים הלוי צימערמאן

המאור אלול תשכ"ד קונטרס קמ"ו

עוד בדבר הזרעה מלאכותית

התורה הזו תמימה ואין רשות גם לגדול שבגדולים לשנות בה קוצו של יו"ד מדעת עצמו, ובפרט כשיש בזה התנגדות מפורשת של מורים ומאורים גדולים.

התאחדות הרבנים החליטה לצאת בכרוז איסור. דעת גדולי הפוסקים

בארה"ב, הזרם השוטף של אימוץ (אדופציה) ילדי נכרים ללא גרות וממזרים ושתוקים ופסולים, ואין שום חשכון ואין שום ידיעה מי ומה. ואף האמוצים הכשרים אינם ניקחים בבחינת גידול יתומים בשמם העיקרי, אבל אמוצים כילדים לכל דבר, על שם ההורים החדשים, וישראל מתגדל ככהן ולוי כישראל ופגום כמיוחס. (כבר התיר במ"ס אגרות משה אימוץ ילדי נכרים, וביאור סדר הגרות כשהם קטנים, נגד חכמי הדרות שאסרו זה בכל תוקף ואכ"מ).

והנה באה עלינו עוד צרת, היתר טומאה זו, להשריץ בעמנו זרע כל שרץ וכל תועבה, אנא אנחנו באים ומה יהיא סופנו. מה שייך כאן לתבוע עלכוננו של אדם גדול, אם כל התורה והקדושה נתונה ח"ו לטמיון.

לפני כ"א שנה ביקש ממנו הגאון ר' יונתן שטייף זצ"ל, אב"ד דעדת יראים, איזה ידיעות בעניני ההזרעה הזו, היות ויש לו שואלים בדבר ולא נהיר לו תהליך הענין. עוררנו את ידידנו פרופ. ראבינאוויץ מהאוניברסיטה מק-גיל במאנטריאל, וכתב מאמר ארוך בהמאור קוני' ל"ז. שם בירר את כל תהליך הזריקות וזוהמת כל הענין. הגאון הנ"ל אחרי קריאתו המאמר הביע לנו תודתו והודיענו שאינו מוצא כאן שום צד היתר בזרע אחר.

לפני כשבע שנים הודיעו שוב העתונות האנגלית על פריצת הזוהמה באה"ב ושנולדים לאלפים מזריקות כאלה בזרע סטורנטים וגם יהודים בתוכם. עוררנו שוב על פיגול הענין בקונטרסים פ"ו-פ"ט. לפני כג' שנים כבר הי' ידוע שיש היתר כולל על זה בזרע אחרים ונשאלנו מכמה בתי חסידים, אי הזריקות הללו מותרות. מובן שאמרנו שאסורות בהחלט עוררנו כמו כן את כ"ק האדמו"ר שליט"א מסאטמאר, שיכתוב תשובה בזה ואמר שאינו מאמין שענין כזה אפשר בבתי חסידים. לפני כשנה נשאל על זה ביתר תוקף מהאדמו"ר מהעלמעץ שליט"א, ונודע לו שהעיבורים הללו מתרבים גם בבתי חסידים, ע"כ חיבר את תשכותו בזה במסקנת חומר הדין ...

התשובה עשתה רעש גדול ונורא שמאז הרפסת תשובות בארה"ב לא הי' עוד רעש כזה, שהוכיח עד כמה נשתרשה התועבה הזו בבתי ישראל. ברם גם

הבעל דבר ראה שלגימה יפה נשמטת מפיו, עשה מיד את שלו ועורר בעלי חצים, להמטיר עלינו אבני בלסטראותיהם, בטענה שלא היינו רשאים להרפיס תשובה אפילו מגדול בטרם שהראתה להגאון המתיר. ענינו שגם הגאון המתיר לא הראה תשובתו להגאון האוטר בטרם שהרפיסה.

כינתים גם התאחדות הרבנים החליטה לצאת בכרוז איסור חמור על התועבה הזו, וסוכ"ס גברה הרעה שמקודם תישלח משלחת כת חמשה רבנים גדולים, לבוא בדברים עם הגאון שליט"א שהתיר אולי יפעלו אצלו לחזור בו. בין הבאים היו ד' רבנים גדולים ומפורסמים בעולם התורה והישיבות האחד הגרע"י לעבאוויטש שליט"א, אב"ד ור"מ דקהל וינא, תופס ישיבה בשם נחלת יעקב אם ק"ן בחורי חמד מופלגי תורה ויראה, הגר"י גרינואלד שליט"א אב"ד פאפא, ור"מ דשיבת קהלת יעקב, ישיבה עם שש מאות תלמידים ובהם הרבה ת"ח, וכן הרב מהר"מ ביק שליט"א מבראנקס, וכן הרב הגאון מהר"ש זעלטענרייך שליט"א, אב"ד טשאקאווא, רב גדול ומורה הוראה מובהק ששימש בקהלה נכבדה רבות בשנים עוד לפני החורבן, הרבנים באו אל ביתו להשפיע עליו לחזור מהיתרו בענין ההורעה אשר לדעתם הוא איסור תורה...

שם קונטר' ק"ג

מכתב מראש ישיבה הרוצה בעילום שמו

...לא הכנתי מה פגיעה בכבוד יש כאן והלא כך הוא דרכה של תורה. ואם מי שהוא דאורי"י מרתחא כ"י הוציא כמה מילין חריפין, מה בכך, והרי לפי ריבוי ההיתרים צריך להיות ריבוי וחומר ההתנגדות, וכך היא דרכה של תורה. וע"י בהקדמת המהרש"ל בים של שלמה לב"ק, מה שהפליג לדבר כנגד מאורנו הרמב"ם, עד שכתב, כי אין הולכין אחר פירושו לא לחיוב ולא לפטור לא לאסור ולא להתיר וכו' ונתן יד לקלי האמונה וכו' אפילו הוצק חן בשפתים ופיו מפיק מרגליות אפ"ה אומרים מה גבר בגוברין וכו' עיי"ש דברים נוראים ממש שאני ירא אפילו לקראם, ובכ"ז לא נגרע מכבודו של רבינו הגדול הרמב"ם דבר, ושום איש לא יצא כנגד המהרש"ל בזה.

אין להזכיר כאן השגותיו החריפות של הראב"ד נגד הרמב"ם ושנדפסו דוקא בס' הי"ד. וע' בערוך ע' ברך, שאמר לו בור הוא מי שאמר דבר זה, ועוד כהנה וכהנה...

והנה בכל הנ"ל המדובר שהתנגדו לפירושים בש"ס וכדומה ועאכו"כ, ק"ו כ"ב של ק"ו, כנ"ד שהמדובר על קולות והיתרים הגורמים למכשולים ולחורבא רבא, ברור שחובה על הלומדים לעורר ולהתנגד בכל החדופות שאפשר, ואין חולקין כבוד לרב במקום שיש חילול כבוד שמים, והיינו אפילו לרב שהש"ס הסכים עליו שהוא רב...

חלילה לנו מצב כזה שתלמידים בלתי מהוגנים ידצו לכופף את פסקי דבם על הרוד, מבלי להתחשב עם דעת גדולי הדור החולקים עליו, ומה גם כשרואים בהם מכשולות עצומים.

... ואני דעתי שיש לשקצה כתכלית השיקוף, ובפרט ששני גדולי הרוד, הגאון האדמו"ר שליט"א מסאטמאר והגאון מהרי"א הענקין שליט"א, כל אחד מטעמו, פסק לאסור, ומי זה ידהיב לבוא אחרי שתי האריות האלו, שהנם לא רק גאונים וצדיקים, אבל גם בעלי הוראה אמתיים, ונתגדלו בהוראה, ויודעים מהו הוראה, על כל מסקנותיה ותוצאותיה, מי זה ידהיב עוז בנפשו לבוא אחריהם להחיד, ובפרט שדאיחי עור רבנים גדולים בהמאור שאסרו, וכראשם אחד ר"מ גדול מדבר הגרמ"א פאלעיעוו שליט"א שהוא מרכיץ תורה יותר מארבעים שנה והסכים לחומר האיסור, ודעת היחיד ויהי' נא אפילו גאון וגדול, בטלה מלכתחילה, ומה גם שמעולם לא התייעץ עם גדולי ההוראה בטרם הרפיס הוראתו בענין חמוד כל כך...

ועי' בטור יו"ד קפ"ג, משרכו הגליות ותכפו הצרות ונתמעטו הלכות חשו שמא יבאו לטעות וכו' הוסיפו חומרא אחד חמורא וכו' עיי"ש ער כמה שיש להחמיד בזמן שהרוד פרוץ ומשכ"כ בדורנו, דוד של פריצות והפקדות, דודו של משיח, ועי' סוף סוטה, עאכו"כ שיש לזהר בקולות. אמנם הגאון המתיר, בכל הסליחה מכ"ת הגדול, הפריז על המדה והרבה היתרים על היתרים ואפילו מה שהי' אסור מדור דורות, ולא התחשב עם דעת אחרים...

ע"כ אמרתי אשיחה מעל דפי המאור וירוח לי, וככל הבקשות שלא לגלות את שמי בשו"א שלא לבוא לידי מחלוקת ח"ו...
שם קונטרס קמ"ט

הקדמה קצרה לדברי מרן הגה"ק זצוקל"ה

בסיום דברינו בענין הזרעה מלאכותית אנו מעתיקים לקמן בשלימות תשובה הד' אשר כתב כ"ק הגה"ק מהר"י ט"ב מסאטמאר זצוקל"ה בסוף הקונטרס בענין הזרע מלאכותית אשר הופיע בשנת תשכ"ו (וכבר כתבנו קטעים מדבריו בחלק ב' ולעיל נמי מובאים מדבריו כזה בדברי הרה"ג שליט"א שכתבו מענין זה). בתשובה האחרונה בענין זה, כתב אודות דרך הלימוד ודרך הפסק להוציא הלכה ברורה לאמיתה של תורה. וכתב תוכחות מגולות על אלו המורים מתוך עיונם ודקדוק בתלמוד בלי ידיעה, ובלי להתחשב עם דעת גדולי הפוסקים שאנו נמשכים אחריהם. וכיבוד באריכות שהם גרועים יותר מאלו המורים הלכות מתוך קצורי דינים, פסקים הנכתבים בלי טעם וראיה, שהם מבלי העולם כי אינם מבינים מאומה.

היות שיש בזה תועלת הרבים ונוגע להרכה ענינים, לשלימות האדם, לדרך הלימוד בכלל, לדרך ההוראה, וראוי לכל בן תורה לעיין ולהתבונן היטב במש"כ גוצ"ק מהדור העבר, ולכתבם על לוח לבו, והתשובה אינה כנמצא, לכן אנו נותנים לפניכם ברכה. ויחתממו לאורם של חכמים גדולים וקדושים, שמסרו נפשם על תורתו ועבודתו יתברך שמו, וע"י נמסרו התורה לדורינו בלי שינויים כדרך המקובל מדורות ע"פ דברי צדיקים קדמונים וכמבואר לקמן באר היטב, איזה דרך ישכון אור תורתו יתברך שמו.

עוד בענין הזרעה מלאכותית

תשובה בענין דרכי הלימוד וההוראה מהגה"ק מהר"י ט"ב
מסאטמאר זצוקל"ה

* * *

אחר כותבי כל הנ"ל ראיתי עוד חיבורים חדשים ממחברי זמנינו שכתבו בזה דברים שאין כדאי לטפל בהם ואין קץ לדברי רוח. וכבר הבאתי כעין זה בקונטרס אתרוגי השמיטה מה שכתב החת"ס זלה"ה שהי' ליגדר שלא להשיב על ענין א' פעמים. ושלא להשיב על חבילות תשובות שאין בהם ממש. וכן שמעתי גם מגדולים אחרים שלא השיבו יותר מפעמים. ומה יענו איזובי קיד כמונו. ובפרט שמחמת רוב הטירדות אשר הקיפוני סכבני עש"י רוב לא אוכל להשיב אף פעם אחת אפילו דברים קצרים ואונס רחמנא פטרי'. ואך מחמת גודל הטומאה הנוראה אשר נתפשט בעי"ה לערב זרע ישראל להשחית מקור קדושתן של ישראל והוא ענין של הרבות ממזדים בישראל ר"ל, טרחתי להאריך קצת להוציא מלב הטועים. אבל א"א להשיב על כל דברי הכלים שאין להם סוף. וכל אשר עינים לו

כט

בענין הזרעה מלאכותית

ומבקש האמת בלבבו יבין במה שכתבתי בזה ולמי שאין לו לב מבין או שאינו מבקש האמת לא יועילו לו כל אילי נביות. והשנית ירחם להסיר מכשולות נוראות כאלו מישראל.

ובעניני הנראה בכר בתב הפמ"ג ז"ל «המורים מרובין והיודעין מועטים» ועבשו נתרבו המורים עוד יותר והיודעים נתמעטו עוד הרבה יותר אף ממיעוטא דמיעוטא. וכבר התמרמר ע"ז עוד בתשובות הר"י מיגאש שהי' מקדמאי דקדמאי רבו של הרמב"ם ז"ל בנודע וכתב בתשובותיו סי' קי"ד וז"ל אנשים רבים קבעו עצמם להוראה בזמנינו זה ורובם אין בהם אפילו א' משני דברים אלו. רצוני לומר הבנת ההלכה והעמידה על דעת הגאונים ז"ל, ואתם שמדמים להורות מעיון ההלכה ומחוקק עיונם בתלמוד הם שראוי למונעם מזה לפי שאין בזמנינו זה מי שיהי' ראוי לכך ולא מי שהגיע בחכמת התלמוד לבלע שיוורה מעיונו מבלי שיעמוד על דעת הגאונים ז"ל. והאריך עוד בזה עד שסיים אין בזמנינו זה מי שיגיע בתלמוד לגדר שיוכל לסמוך להורות ממנו וכו' עד שאני אומר שמי שאינו סומך על עצמו אם הוא נתלה בתשובות הגאונים ובהוראתם שהם הלבנות פסוקות וסברות קצרות ברורות הוא יותר משובח מאותם המדמים להורות מן התלמוד עב"ל. יעיי"ש באריכות דבריו ז"ל.

ואין זה סותר למ"ש הרא"ש ז"ל בתשובותיו סי' ל' שהמורים הנראים מתוך דברי הרמב"ם ז"ל ואינם בקיין בגמ' מהיבן הוציא דבריו טועין להתיר האסור ולאסור המותר בין שכתב ספרו בלא טעם ובלא ראיה כל הקורא הי' סובר שמבין בה ואינו בן שאם אינו בקי בגמ' אין מבין דבר לאישורו. והביאו הריב"ש בתשובותיו סי' מ"ד ושיבהם מאוד. וכעין זה הוא בגמ' סיטה דף מ"ד התנאים מבלי עולם דקאי על המורין הלכה מתוך משנתן. וכתב שם המהרש"א ע"ז ז"ל ובדורות הללו אותן שמורין הלכה מתוך שו"ע והרי הם אין יודעין טעם הענין של כל דבר אם לא ידקדקו בתחלה בדבר מתוך התלמוד שהוא שימוש ת"ח טעות יופל בהוראתם והרי הם בכלל מבלי עולם ויש לגעור בהם. עב"ל. וכבר הבאתי בספרי הקטן ויואל משה דנראה שהמהרש"א ז"ל כתב זה בזמנו שהי' השו"ע בלי הביאורים של הטו"ז והש"ך והשאר נושאי בליג ולבאורה נראה בזה קצת סתירה על דברי הר"י מיגאש ז"ל. אבל באמת אין בזה שום סתירה כי תרומתהו איתניהו בי המורים הלבנות מתוך קצורי הדינים פסקים הנכתבים בלי טעם וראיה הם מבלי עולם כי אינם מבינים מאומה. אבל עוד גרע מזה המורים מתוך עיונם בתלמוד בלי ידיעה דעת גדולי הפוסקים

שאנו נמשכין אחריהם, וכמ"ש גם הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לס' היד שדרך התלמוד דרך עמוקה עד למאוד, וכתב אח"כ שצריכין דעת רחבה ונפש חכמה וזמן ארוך לידע מהם הדרך הנכונה, וקרא הרמב"ם ז"ל ע"ז הפסוק ואברה חכמת חכמינו ובינת נבונינו נסתרה, ורואים אנחנו שרוב הלכות שבר"ף ורמב"ם ז"ל הנה מוקשים אצלינו עד שאנו מוכרחים לראות בדברי נושאי כליהם האין מיישבין דבריהם לפי דברי התלמוד, ולולא דברי הראשונים ז"ל היינו רואים בדברי התלמוד היפך דבריהם, אלא יען שאנו מוצאין כן כתוב בדברי הראשונים ז"ל בע"כ אנו מוכרחין לטרוח ליישב דברי התלמוד לפי שיטתם, וזה מורה על קיצר דעתינו שמעצמינו לא נוכל להוציא שום דין מדברי התלמוד מה שאין רואים מפורש בדברי הראשונים והפוסקים אחריהם ז"ל ואך ביגיעת שניהם צדקו יחדיו, ר"ל יגיעת לימוד התלמוד בצירוף יגיעת לימוד הפוסקים אפשר לבוא לפעמים לאיזה מכוון.

וכמ"ש הר"י מיגאש ז"ל על המורים מתוך תשובת הגאונים, הנה תשובת הגאונים אינם דומים לפסקי הרמב"ם והשו"ע, כי הגאונים ז"ל בתשובותיהם כתבו המקורות והסברות מה שהביאם לאיתו הפסק אלא שכתבו בקצרה וכמ"ש גם הר"י מיגאש בלשונו על תשובת הגאונים שהם סברית קצרות ברורות, והוא ע"ד שכתבו הר"ף והרא"ש ז"ל, והאריך בכגון זה התוה"ט בהקדמתו לס' מעדני יו"ט וד"ח ומבאר שם שהר"ף כתב פסקיו על הגמ' כמות שהיא אלא שקיצר באריכות הסוגיות ופלפולים, והרמב"ם ז"ל אחז דרך קצרה אחרת בדרך המשניות לכתוב כל ההלכות כסולת נקי' בלשון צה וקצר מבלי תת טעם ודעת דק כגזר אומר בקו"ע ובשו"א"ת, והאריך לבאר שלא כיוון הרמב"ם ז"ל להורות מתוך ספרו בלבד אלא למי שבקי בחדרי הגמ' ויודע הסוגיות אלא שלא יוכל להוציא הדין לאורה מועיל לו ספרי הרמב"ם ז"ל, והביא שהרמב"ם ז"ל כתב בעצמו כן בתשובה ללמוד חיבורו עם ספר הר"ף ז"ל, (אלא שלשון הרמב"ם ז"ל שם בהקדמתו בזה צע"ק, אבל אפשר ליישבו היטב ואין להאריך פה בפרט זה), גם על השו"ע כתב שחלילה וחלילה לחשוב ע"יו שכיוון להורות מישה ולא כתבו אלא למי שלמד קודם הטור וב"י יעיי"ש, ונמצא כי תשובת הגאונים שנכתבו בדרכו של הר"ף ז"ל אינם בכלל המורים הלכה מתוך משנתו שהי' מספיק קצת לאיתן הדורות, ואעפ"כ מלשון הר"י מיגאש שכתב "עד שאני אומר" נראה שכתב כן מצד הדוחק יען שהמורה מתוך עיונו מן התלמוד גדוע בעיניו יותר, זה הביאו לידי כך עד שהוא אומר שהמורה מתוך תשובת הגאונים משובח יותר מהמורה מתוך התלמוד, אבל

בענין הזרעה מלאכותית נא

שוב אח"כ ירדו הדורות עוד הרבה מעלות אחרנית כמ"ש הרמב"ם ז"ל בהקדמתו שם ז"ל ובזמן הזה תקפו הצרות יתירות ודחקה השעה את הכל ואבדה חכמת חכמינו ובינת נבוינו נסתרה לפיכך אותן הפידושים וההלכות והתשובות שחברו הגאונים וראו שהם דברים מבוארים נתקשו בימינו ואין מבין עניניהם כראוי אלא מעט במספר ואצל הגמרא עצמה וכו' יעיי"ש. והרי לפניך שגם תשובת הגאונים שהיו בדורות שלפנינו מובנים יותר מדברי הש"ס בדורו אח"כ אין מבין גם בהם. ומה נאמר ומה נדבר בדור שפל ואפל כזה, ה' ירחם.

ובעיקר הדבר מ"ש הר"י מיגאש ז"ל שאין בזמנו מי שהגיע לגדר שיוכל להורות מן התלמוד אינו מוכן לכאורה, שהרי זמנו הי' בין הרי"ף והרמב"ם ובעלי התוס' ודומיהן שביררו רוב ההלכות מן הש"ס וכמה פעמים חילקים על הגאונים והאיך אמר ככה על דורו. וצ"ל שהוא ע"ד אין למדין מן הכללות ולא כיוון על אותן הפוסקים הראשונים כמלאכים שמפיהם אנו חיים ובתורתם נהגה יומם ולילה, והן המה היו גם בדורם יחידי סגולה, אבל הדור בכללו אלפים ורבבות תלמידים ותלמידי תלמידיהם הי' דעתו ז"ל שאין ביניהם מי שהגיע לגדר זה להורות מן התלמוד. ואותן הפוסקים האדירים מוסדי התוה"ק אשר כל הרורות נמשכין אחריהם היו גם בדורם יוצאין מן הכלל ולא עליהם סובבים דבריו. והרמב"ם ז"ל כתב יותר על דורו שאבדה החכמה ואין מבינים אף בתשובת הגאונים אלא מעט במספר. הנה התחיל לומר בסתמא אין מבינים שכן הוא מצב הדור בדרך כלל אלא שסיים אח"כ שמעט במספר יוצא מן הכלל, והר"י מיגאש לא נחית למניא להזכיר היוצאין מן הכלל אלא דיבר ממצב הדור בסתמא. ע"ד שהתחיל לומר אנשים רבים קבעו עצמם להוראה.

וגדולה מזה מצינו בחובת הלבבות שער הפרישות פ"ב שהאריך שם טובא לבאר מה שמביא חורבן השכל עד אשר חשבו דרכו הרעה כי היא הטובה ותעותו כי היא הישרה עד אשר כתב אח"כ באמצע דבריו ז"ל ותועים במצולות הסכלות וכו' ומבקשים גמול העובדים במעשה העוברים ומדריגות הצדיקים במנהגי הרשעים כמו שארז"ל עושים מעשה זמרי ומבקשים שכר כפנחס, וכאשר הגיע היצר ברוב אנשי התורה אל מה שספרנו נצטרכנו לעמוד כנגד בפרישות המיוחדת. והאריך עוד בזה טובא. ותמצית דבריו כי אך יחידים באנשי התורה נושאים הפרישות רופאים לאמנה ולנפשות יעלו ארוכה והם דומים בעולם לשמש שפושטת אורה בעולם עליוני ותחתוני כן אלה היחידים אשר ספרתי לך בעוה"ז כמ"ש ונשאתי לכל המקום בעבורם ואמר לולא משה בחירו את"ד יעיי"ש באריכות הרבה. ותסמר שערות אנוש

מה שאמר אף בדורו שהי' מקדמאי דקדמאי שגם רוב אנשי התורה מגיעים לגדר עושים מעשה זמרי ומבקשים שכר כפנחס. ומזה יש לשער מצב דורינו אחר הידידה הנוראה שמאז וע"ע במצב הדור בכלל ובפרט במה שהי' אז היחידים המאירים כשמש כדברי החוה"ל, עכשיו עולם חשך בפני כל, וימש חשך כפל ומכופל ונתקיים מאה"כ והיית ממשש בצהרים כאשר ימשש העיור באפילה וכמ"ש חז"ל בגמ' מגילה דף כ"ד ע"ב תניא אר"י כל ימי הייתי מצטער על מקרא זה וכי מה איכפת לי לעיור בין אפילה לאודה עד שבא מעשה לידי, פעם אחת הייתי מהלך באישון לילה ואפילה וראיתי סומא שהי' מהלך ואבוקה בידו, אמרתי לו בני אבוקה זו למה לך, א"ל כל זמן שאבוקה בידי בני אדם רואין אותי ומצילין אותי מן הפחתין ומן הקוצים ומן הברקנים. ומבואר בזה שהכל בחשיכה יתהלכו אין רואה ומבין ואין מציל, וה' ירחם.

נחזור לעניינינו שאפשר להבין בזה מ"ש הר"י מיגאש על סתם אנשי התורה שבדורו כאשר גדולה מזה כתב החוה"ל. ובעו"ה בזמנינו זה תרתי פריעותא איכא כי יש מורים שפוסקים מתוך הקיצורים ובכגון דא כבד אמרו חז"ל המורים מתוך משנתן הרי אלו מבלי עולם כאשר הבאתי מדברי הרא"ש והריב"ש והתויר"ט ושאר פוסקים. אבל עוד גרע מזה הרבה אותן אשר חכמים המה בעיניהם להוציא דינים מתוך דברי התלמוד כמ"ש הר"י מיגאש גם בדורו וק"ו ב"ב של ק"ו בדורינו השפל, אשר ע"כ בלא"ה אין לבלות הזמן עוד במה שבא לפני אחר כתבי כף האריכות בהלכה זו תשובות נדפסות ממחברי זמנינו מכח דיוקם בש"ס. שהמה הבלי הבלים ממצויאים קולות נודאות אף באיסורין החמודים מאוד כמו פסול ממזירות וכדומה. ואמרו חז"ל בסוטה דף מ"ז ע"א משרבו זחוחי הלב רבו מחלוקת בישראל וכו' ונעשה תורה כשתי תודות, ופירש"י ז"ל זחוחי לב שאין מטין את אונם לשמוע יפה מפי רבם וסומכים על בינתם לדקדק שמועתם וזחוחי הלב שהיו אז שמעו מפי רבם אלא שלא הטו אונם לשמוע יפה, אבל זחוחי הלב שבזמנינו סומכים על בינתם אף במה שלא שמעו כלל ועיקר ולא נשמע כזאת בישראל. וכבר כתבתי שא"א לי להשיב עוד בענין זה אך אקוה להשי"ת שמבקשי האמת יראו האמת הברור. אלא שבדרך כלל ראיתי לעורר מה שהרבה מלומדי זמנינו תפסו הדרך להמציא דינים מתוך דיוקם בתלמוד אף במה שלא נתבאר בדברי הראשונים ובדברי הפוסקים שבדורות שלפנינו אשר כבר התמרמר ע"ז הראשון שבראשונים הר"י מיגאש זלה"ה, ובזמנינו עכשיו אין זה אלא מחסרון דעת ואין בהם תבונה.

בענין הזרעה מלאכותית

נג

ובעוה"ר כבר הגיענו לדורו של שכחת התורה שאמרו חז"ל שבת דף קל"ח ע"א אמר רב עתידה הורה שתשתכח מישאל שנאמר והפלא ה' את מכותך, הפלאה זו איני יודע מה היא, כשהוא אומר לכן הנני יוסיף להפליא את העם הוה הפלא ופלא הוי אומר הפלאה זו תורה, וכתב שם המהרש"א ז"ל לכאורה קשה דכיון דמקרא דכתיב בתורה ליכא למילף אלא מכח קרא דכתיב בנביאי לא הוי לי' לאתוי' אלא האי קרא דנביאים דמפורש ב' ואבדה חכמת חכמינו וגו' דהיינו תורה, וי"ל דמיינה האי קרא דתורה משום פירושא דקרא דנביאי דמאי לשון הנני יוסיף להפליא וגו' ומאי לשון הפלא ופלא כפול, אבל השתא דהפלאה שנאמרה בתוכחה היא שכחת התורה יתפרש קרא דנביאים שפיר דבתוכחה לא נאמר אלא חד והפלא ואפשר שיתפרש על שכחת הנסתר של התורה ובא הנביא להוסיף לומר הנני יוסיף וכו' שיהי' הפלא ופלא שיהי' הפליאה כפולה בהם דהיינו שגם הנגלה של התורה תשתכח יעיי"ש. והנה לא מצא המהרש"א ז"ל בדורו לפרש כפל הלשון של הפלא ופלא אלא בצרוף הנסתר והנגלה אבל עכשיו שפיר מיתפרש כפל הלשון גם על הנגלה בלבד, עפ"י מה שאה"כ איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת שאינו מוכן לכאורה כפל הלשון, גם אינו מוכן השינוי בלשונות שאצל הבער אמר לא ידע ואצל הכסיל שינה לומר לא יבין את זאת, גם אינו מוכן הלשון מה זאת דקאמר, וק"ו בישמח משה מביא פי' ע"ז שבתהלה אמר איש בער לא ידע אבל עכ"פ יודע הוא שאינו יודע, אבל הכסיל גרע מזה שלא יבין את זאת שהוא לא ידע כי אדרבא הוא חושב עצמו לידע ומבין, ובוה מיתפרש גם כפל הלשון של הפלא ופלא, כי מפעם אחת והפלא היינו יודעים דקאי על שכחת התורה שאבדה חכמת חכמינו אבל עדיין יוכל להיות שיודע מזה שנאבדה ממנו החכמה והתבונה ואינו סומך על בינתו אבל כפל הלשון הפלא ופלא מורה שגם הפלאה זו של שכחת התורה נעלמה מאתו ואינו יודע מחסרון תבונתו אלא אדרבא חושב עצמו לחכם ונבון.

זה אפשר לרמוז בלשון חז"ל שאמרו הפלאה זו איני יודע מה היא כשהוא אומר הנני יוסיף להפליא וגו' הוי הפלאה זו שכחת התורה, דלכאורה אינו מוכן למה הוצרך הקדמה זו לימר הפלאה זו איני יודע מה היא, הלא כמו בכל דבר הנלמד ב"ג מדות ושאר דרשות הודיעו לנו חז"ל הלימוד ומזה ידעינן הכוונה, וגם כאן ה' סגי לומר דמלימוד הקרא דנביאים ידעינן שהפלאה זו היא תורה, וא"צ לומר איני יודע, ולפי הנ"ל אפשר

רמזו לנו חכז"ל דהנה בכל המכות המופלאות שבהתוכחה כל אותן שהגיע אליהם איזה מכה וצרה שלא תבוא ר"ל כואב לו המכה מאוד ומרגיש בצדתו וצועק מדה, אמנם מכה זו של הפלאת התורה שגם זה מופלא ממנו שהוא חסר תבונה, אלא אדרבא חכם הוא בעיניו א"כ אינו יודע כלל שמוכה הוא. וזה שאמרו הפלאה זו איני יודע מה היא. שהמוכה בזה אינו יודע כלל מה הגיע אליו, ואך כשהוא אומר הנני יוסף להפליא וגו' ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר, ר"ל להמתכונן באותו הקדא ומשים אל לבו הדברים הנאמרים באמת מה הגיע למצב הדור הדברים נכנסים ללבו להיות לו רוח נמוכה ולב נשברה ואזי השוכן את דכא וספל רוח מסייע לו שלא לבוא לידי מכשול, לא זולת. והשי"ת ירחם ויוציאנו במהרה מאפליה לאורה, ויעזרינו עדכ"ש לכווין לאמיתה של תורה עדי נזכה לגאולה שלימה בב"א.

באעה"ה אור ליום ו' עש"ק פ' פינחס התשכ"ו לפ"ג פה ברוקלין יצ"ו.

הק' יוא"ל טייטלבוים

בענין דיין שטעה ודרכי ההוראה

ואלה דברי ציס"ע הגאון האמיתי החכם השלם המפורסם בכל תפוצות ישראל ותורה יבקשו מפיהו מארבע פינות בקי בכל חדרי תורה שכתב ספרים הרבה כק' בנוב"נ, אבי התעודה, סבא דמשפטים, מופת הדור והדרו, חד בדרא, וכו' מרן החבי"ף זצ"ל זי"ע בספר רוח חיים חלק ח"מ סי' ט' סע' ר'.

ונראה לי שדיין שטעה בדין והורה שלא כהלכה ובפרט כשהדין שפסק הוא בלתי משען ומשענה כלל והוא עומד בטעותו דפסול לדון וראוי לסלקו דמלבד שעובר עד"ת ועד"ס שפוסק הפך התורה עוד בה כי אינו בכלל מידות הדיינות שנאמר אנשי אמת וצא ולמד ממ"ש מרן בב"י בח"מ רס"י ס' וז"ל וזה דבר פשוט ומבואר וכל דיינא דלא דיין הכי לאו דיינא הוא וטועה בדבר משנה הוא וחוזר ונ"ל שראוי לסלקו מדין והוצרכתי לכתוב לפי שראיתי מי שטעה בזה והחזיק בטעותו לעשות מעשה כדברי טעותו אחר שחלקו עליו כל בעלי הוראה יע"ש והרי אם בדין שיש מחלוקת בפוסקים ראשונים והחזיק הרב המבי"ט ז"ל בסברתו כדעת א' מהם ומצינו לו אחריו רבנים אחרים כמבואר בכנה"ג שם ובס' ח"ש ובס' מט"ש עד שהסכימו שיכול המוחזק לו' קי"ל כהמבי"ט ודעימיה כנראה דגם ס' הרב המבי"ט איננה כ"כ רחוקה עכ"ז כתב עליו מרן שראוי לסלקו מדיין כ"ש וק"ו בדין שטעה בהוראה נגד כל הפוסקים בלתי שום פוסק שיעזור אותו ואפי' על ס' זרה ורק היא יחידאה וכל זה הם דברים פשוטים המוסכמים מכל פוסקי תנ"ך תורה שב"כ וכל תורה שבע"פ ש"ס ומדרז"ל וזוה"ק וכל הפוסקים והמפ' ז"ל והמקו' ובעלי המוסר והאריכות בזה הוא אך למותר ודי בזה.

ועי' מ"ש בעניותי בסה"ק גנוזי חיים מער' ב' ד"ה ב"ד ושם הבאתי דברי רובא דרבנן אשר דיברו בזה יעש"ב בס"ד ועוד לנו בס' זוטא חקות החיים ובקונטרס משא חיים ארכא בחיים בעזר משדי.

ובספר ר"ח שם: כתב הרב זקן אהרן ז"ל בתשו' סי' קי"ח דע"ג ע"ב וז"ל ואם ראשונים שהיה לכם פתוח כפתחו של אולם היו מתמוגגים בהוראה ואם שגו היו מתמידין את הדין ומודים שטעו כדאיתא בכמה דוכתי למחר אוקי אמורא עליה ודרש דברים שאמרתי לכם טעות הוא בידי ק"ו בן בנו של ק"ו בזמנינו שנחמעטו הלכות ונטרדה המחשבות או לסיבת זולתה שיחקן את אשר עיוותו ועש"ב. עכ"ל.

חיוב מוטל עלינו ללכת בדרך שכבשוה הפוסקים ומפרשים אחרונים

זה לשון מרן החבי"ף בספר לב חיים ח"ב או"ח סי"ט דאין כתב ביד שום רב וחכם לשנות מנהגם ודאי דלהם שומעים שאמרו כהלכה והכא הל' מקיים המנהג ומי יוכל לבא ולגשת לחלוק עליהם ולסתור דבריהם אחרי שאמרו כהלכה ומילתא דמסתבר וסברנו וקבלנו דבריהם דברים בטעמם כצפיחית בדבש כי אפילו אם לא היה שמיע לן ולא סכירא לן מעומק המושג וקוצר המשיג עכ"ז היה לנו לקבל דבריהם כי כך ראוי לנו וכך היא חובתינו אחר שכל דבריהם כגחלי אש ולכם היה פתוח כפתחו של אולם ורעתם רחבה מדעתינו וכוליה חלמודא כמאן דמנא להו בכיסתיהו ופוק חזי מ"ש מרן החבי"ב ז"ל בס' כנה"ג בכללי הפוסקים אות ס"ד שכתב בשם הרב מהר"ר ישראל ז"ל בס' פו"כ סימן רמ"א וז"ל אין כתב ביד הרבנים עכשיו לחלוק על החיבורים שנתפשטו ברוב ישראל אם לא שהוא מקובל מפי רבותיו הגדולים שנהגו כן אכל מסכרת עצמו לא יע"ש וכ"כ עוד הרב כנה"ג בא"ח סי' קמ"ו שהיה רוצה לחלוק על דברי המפרשים כהא דרב ששת מהדר אפיה וגריס שהיה בעת שמתרגם המתורגמן אבל בשעת קריאה בלה"ק אפילו ר"ש אוסר רוצה לעמוד על דעתו בזה והשכתי לו שאם רוצה להחמיר על עצמו יחמיר אבל שיקרא תגר על פירוש המפ' ועל מנהג העולם לא טוב הדבר שחיוב מוטל עלינו ללכת בדרך שכבשוה הפוסקים והמפרשים אחרונים וקדמונים ולא מבעיא כשאין קושי בדבריהם וכו' אלא אפילו כשנראה לנו שיש קושי בדבריהם יש לנו לתלות החסרון ולומר שדעתם רחבה מדעתנו ואין אנו משיגים אותם לעומק כונתם יע"ש. ואם זה כתב מורינו ורכינו אבי התעודה הרב כנה"ג אנחנו הבאים אחריו אנן יתמי דיתמי מה נענה אכתריה דודאי דאין לנו לסור מדברי הפוסקים המפורסמים ולא נטה ימין ושמאל וכל אלו דברים ברורים ופשוטים וישרים למוצאי דעת וככל הרבנים האלה וכל התזיונים הללו כה דבר בקדשו הרב בית דינו של שלמה ז"ל בתשו' חא"ח סי' טו"ב דמ"ה ע"ב יע"ש עכ"ל.

* * *

כללי הפוסקים מספר כל החיים

מערכת דלת סימן ב'. אין להורות עפ"י דקדוק הש"ס כל שלא נזכר בפוסקים ושאינו מוכרח מז"ה חק"ל ח"מ ח"א סי' מ"ט ואהל יעקב מנשה מער' אלף. אות י"ג ועיין חקקי לב ח"א דר"ן ע"ג.

ושם סימן ד'. אין לנו להוציא דין מלבנו מה שלא נמצא בהרמב"ם וטור ש"ע דשורשם מהמקראות והתלמוד נכונים בטעמים שמע אברהם סי' ג' וג"ן וד"ן.

ושם סימן ו'. אזהרה לפוסק דין בזה"ז שיחפש בספרי האחרונים ואח"כ יפסוק הדין מז"ה חק"ל ח"מ ח"א סי' ב"ן דפ"ז ע"א וריב לי על חדשים מקרוב באו דאינן מביאין לסברות אחרונים כלל כי לפי גדולתם דימו זקן ואינו לפי כבודו להזכיר ס' אחרונים ולא טוב עושים כי אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ניתן בסיני וכשאני לעצמי דרכי חיים להביא אפילו במקום שאינו ענין הלכה כ"א אגדה מבני ותלמידי דאיזהו חכם הלומד מכל אדם נאמר מכ"ש בספרים שיצא לאויר העולם דאין מדרש בלא חידוש ופשוט.

ושם סי' י"א. פוסק שראה איזה סבדא דחוויה בפוס' שחלקו עליה רבים או שהיה קולא יתירה יש לו להסתירה ושלא להעלותה על הספר כדי שלא ילמדו ע"ה מזה להקל הרב בס' הזכרונות ע"ד מורם בהגה א"ח סס"י תרצ"ו יע"ש וכן כתב הריב"ש בתשו' סי' שצ"ד ועמ"ש בסה"ק חקקי לב ח"ד סי' מ"ג דס"ו ע"ד יע"ש. ועיין להרב מו"ק בא"ח סי' ש"ז שהשיב ע"ד הרב שכנה"ג כמה שהביא מעשה שעשו הרב מהראנ"ח ומהרי"ט להחיר דמאחר דיש להשיב על היתר זה לא הי"ל להביא יע"ש.

ושם סי' י"ב. כי כן ראוי לכל הבא לחלוק על הרב הגדול שלפניו לבאר מאיזה צד הקשה על פסקו ומאיזה טעם פוסק להפך הרב"ח בתשו' הישנות ח"א סס"י י"ד יע"ש ולדידי אמינא דאפילו בא לחלוק עם חבירו ועם קטן ממנו ואפילו עם תלמידו שכן ראוי להיות לבאר מאיזה צד מקשה על פסק דינו ומאיזה טעם פוסק להפך וכמ"ש בסה"ק חיים ושלום ח"א סי' ד' בס"ד.

ושם מע' ה' סי' ב'. כבר הורה זקן לא שייך כשיש לנו דאיות לדחות הודאתו חקקי לב ח"א דר"ן ע"ד ואי שייך בד"מ עיין סל"ח דס"ג ע"א.

ובסי' ד'. הכרעה מן הקטנים סל"ח דס"ב ע"ג ועיין חומ"א כפי' הכרעה בג' אופנים.

ושם סי' ט'. אין למדין הלכה מפי מעשה סל"ח דס"א ע"א ובס' לב חיים ח"א דק"מ ע"א.

הלכה רווחת בישראל דאין לומר קי"ל נגד המנהג

בספר גנזי חיים

דגל קי"ל בסימן ז"ך וז"ל: והלכה רווחת בישראל ומנהג פשוט הוא דאין לומר קי"ל נגד המנהג כאשר מחבאר מדברי הפוס' ז"ל וכ"כ מוהריק"ו שורש י"ט והרשד"ס חח"מ סימן קמ"ה והראד"ב סימן כ"ן שארית יהודה דע"ו הביאם הרב כנה"ג ח"ב בסי' כ"ה הגב"י אות ד' והכי קי"ל דאין לומר קי"ל נגד מנהג פשוט וכמ"ש ג"כ בכנה"ג ח"מ סימן קע"ה הגב"י אות ק"ך וכ"כ בתשו' בעי חיי חח"מ ח"ב סי' ק"י דקי"ט ע"ד שכ' וז"ל מ"מ מחמת המנהג אינו יכול לומר קי"ל שכבר נהגו פה ובכל המקומות שראיתי מנהג פשוט וכיון שהמנהג הזה פשוט וקבוע עפ"י ותיקין מי יכול להרהר אחריו לומר קי"ל יע"ש ועיין למהרימ"ט ח"ב חח"מ סי' טו"ב דהפוסק נגד המנהג הוי טועה בדבר משנה יע"ש ועמ"ש בס' סמיכה לחיים חאה"ע סי' ט' וס' ט"ו דקי"א ע"א יע"ש ובסה"ק נשמת כל חי ח"ב סי' טו"ב דמ"ד ע"א יע"ש וכן כתב הרב כ"ד בח"מ סי' ז"ך ועיין מ"ש הרב חשק שלמה אות צ"ד ובסי' ס' הגב"י אות טו"ב ד"ה ולפי זה וכו' ע"ש והרב מטה שמעון בסי' כ"ה אות ס"ו יע"ש ועיין מ"ש מורינו הרב מהרי"ן ז"ל בס' לב מבין הלכות מכירה פ"ג דקמ"ח ע"ב יע"ש וכן כתב מרן זקני הגאון חק"ל חאה"ע סי' ל' דס"ד ע"ד יע"ש ובחח"מ סימן קג"ד וכן כתב בחח"מ ח"ב סי' ס"ח דקי"א ע"א וכן כתב עוד הרב כנה"ג כ"ד סי' קע"ג הגה"ט אות ז' ול"ד יע"ש וכ"כ בס' דבר משה ח"ב חח"מ סי' ג"ו דח"ן ע"ג אחי וראש סי' ז' וי"ד מעשה אברהם דק"י.

ובהא דאין לומר קי"ל הפך סוגיין דעלמא עיין להרב פמ"א ח"א דז"ך ע"ב ולהרב מהר"א בס' אש דת ולהרב כרם שלמה דצ"ב ע"ב וכן כתב הרב כ"ד חאה"ע סי' ח"ן דמ"ח ע"א ועיין אהל יצחק חח"מ סי' א' ובסי' פ"ח דף קי"ב ע"ג דיכול לומר קי"ל אפי' דמעשים בכל יום וסוגיין דעלמא שנוהגים הפך כר"ת וכו' יע"ש וכתבתי בסה"ק חקקי לב ח"ב חח"מ סס"י כ"ך דק"ד ע"ב דאפילו להפוסקים דס"ל דיכול לומר קי"ל נגד סוגיין דעלמא עכ"ז לגבי הקדש יודה דאינו יכול לומר קי"ל לבטל ההקדש נגד סוגיין דעלמא כמ"ש שם בס"ד וע"ע מ"ש בס' סמיכה לחיים חאה"ע סי' ט' דב"ן ע"ג ועמ"ש הרב"ד חאה"ע סי' ח"ן דמ"ח ע"א ובחח"מ סי' ה' אות ט"ו.

כל שנהגו לפסוק כן ג' דורות הו"ל מנהג ואין לומר קי"ל נגד המנהג

ובג"ח שם: והיכא דנהגו הפוס' לרון בדין אחד דור אחר דור עד ג' דורות כן ראוי לפסוק ולהוציא מיד המוחזק ואין לומר קי"ל דזהו הוי סוגיין

דעלמא דאזלא הכי הרב פ"מ ח"א סי' י"ב דז"ך ע"ב והרב כרם שלמה בחאה"ע סי' ל"ד דצ"ב סע"ד יע"ש וע' בס' מ"ץ ח"ב סי' נ"ט יע"ש ומה שנראה מחשו' הרא"ש כלל נ"ה סי' י' והרא"ם בח"א רס"י ט"ז דמה שדנים הרבנים דור אחד דור אפי' ער ג' דורות לא הוי מנהג וכ"כ בחשו' רב א' בתוך שו"ת הרשב"א ח"ה סי' פ"ח והריק"ש בס' ערך לחם בח"מ סימן רל"א יע"ש ליכא סחירה לדברי הרבנים הנ"ל דהרא"ש והרא"ם ודעימיהו הם המדברים במה שהוא היפך הדין לגמרי והרבנים והרב פ"מ והרב כרם שלמה נדון דידהו הוא בדבר התלוי במחלו' הפוס' דכל שנהגו לפסוק כן ג' דורות הו"ל מנהג ואין לומר קי"ל נגד המנהג וכמש"ל ול"מ לדעת הרבנים דס"ל דכל שהוחזק הדבר ג' פעמים נעשה מנהג כמ"ש הרב כנה"ג בח"מ סי' ד"א הגב"י אות פ"א אלא אפי' לדברי הרב חכם צבי סס"י י"א דשרא ביה נרגא בזה וס"ל דבעינן שיתנהג הדבר פעמים רבות נר' בודאי דכגון דא דפשטה ההוראה בעיר דור אחר דור כג' דורות דדייני דיינים הכי אין לך פעמים הרבה יותר מזה והוא ברור וכבר כתבתי בזה בחשו' לחאה"ע בהל' גיטין בס"ד. והרב"ד בחאה"ע סי' ח"ן דמ"ח ע"א כתב וז"ל ועוד נראה ברור לע"ד דאין לומר קי"ל בנ"ד מאחר שכל האחרונים בחשובותיהם הורו הלכה למעשה כחכמי נרבונה גם מורם סי' צ"ח בא"ה כתב שכן ראוי להורות גם הדב כ"ח שהוא אחרון אחרון הורה כן למעשה ועם כי יש לאומר שיחמר שלא הורו כן אלא מפני שלא ראו דברי הריטב"א מ"מ יהיה מה שיהיה הרי כבר פשטה ההוראה מזה כמה דורות לדון בב"ד כפסק חכמי נרבונה ואף הרב נ"מ שהגיד חדשות בארץ בהבאת דברי הריטב"א לא מלאו לבו לסתור דינם של ראשונים שקדמוהו ולא כתב אלא שלבו נוקפו גם כ' שבחשו' נטה לו' דלא מצו היורשים לומר קי"ל משום דבעו למימר וכו' באופן דלא עלה בידו לדון ולעשות מעשה נגד מה שדנו ועשו מעשה הרבנים אשר קדמוהו וכיון שכן הרי הוחזק מימי קדם ומימי עולם ועד עתה לדון ומעשות מעשה כפסק חכמי נרבונה המשובח והמפואר וכיון דסוגיין דדייני מימי קדם קדמתה ועד עתה אזלי דלא כהריטב"א מי הוא זה אשר יבא להורות ולעשות מעשה נגד סוגיין דדייני דור אחר דור ולא ישחקו אותו זהו מה שכתבתי מאז עכ"ל ועמ"ש בסה"ק חקקי לב ח"ב חח"מ סי' א' ד"ג ע"ד וכו' חיים ושלום סי' ל' דס"א ע"ג וסי' ל"ב ד"מ ע"ד ועיין מה שהאריך בזה הרב עיקרי הדט בא"ח סי' כ"א אות א' עכ"ל.

* * *

אין לומר קי"ל נגד הש"ע שרוח הקודש נוססה בקרבם

כתב בגנזי חיים

דגל קי"ל סימן ד"ן וז"ל וכי הרב אורים ותומים בח"מ סימן כ"ה בקיצור ת"ך אות קכ"ד דאין לומר קי"ל נגד הש"ע ומור"ם בהגה שם וכן ראיתי מדרינים מומחים וכן אני דן יעש"ב וכתב עוד שם וז"ל ולדעתי אין ספק כי הכל בכתב מיד ה' השכיל על ידם כי קושיות רבות שהקשו עליהם אחרונים ותירוצם בדרך חריף ועמוק וכמו כן כללו במתק וקוצר לשונם דינים הרבה ולאין ספק שלא כיוונו להבל כי איך היה אפשר לרוב המלאכה מלאכת שמים שהיה עליהם ומי הגבר אשר יעשה חיבור על כל התורה לקוח מכל דברי הראשונים והאחרונים ולא יכבד עליהם המלאכה מלאכת שמים רוח ה' נוססה בקרבם להיות לשונם מכוון להלכה בלי כונת הכותב וחפץ ה' בידם הצליח ולכן ח"ו לומר קי"ל נגד הכרעת המחבר ורמ"א וזכורני וכו' וכן מצאתי בתשו' הרב חו"י דרס"ג ע"ב דלא מצי לטעון קי"ל נגד הפשט דש"ע ורמ"א עכ"ל הבט ימין וראה כי מ"ש ר"י ז"ל על הרי"ף ז"ל כי חיבור ההלכות חיברו הרי"ף ז"ל ברוה"ק וגם אנכי בעניי כתבתי שחיבור הנפלא של הרמב"ם בס' הירד חיברו הרמב"ם ברוה"ק כמ"ש בספרי הקטן חקקי לב ח"א חיו"ד אמרו הרב ז"ל על מרן מהריק"א בחיבור הש"ע ועל רמ"א בס' המפה והשתא דאתינן להכי גם חיבור הרא"ש על התלמוד ומר בריה ריב"ה ז"ל ושאר מחברי ההלכות כולם ברוה"ק נאמרו ורוח ה' דיבר בם.

ולענין קי"ל כפי דברי הרב אר"ת הללו נראה דבמקומו באשכנז לא נהגו לומר קי"ל נגד הש"ע וס' המפה אכן בתשו' הרב חכם צבי סי' ס"א דנ"ט ע"ב ובס' אבן השוהם סי' ס"ב ובכנסת יחזקאל חח"מ סי' צ"ג דבכל תפוצות אשכנז ופולוניא נהגו כוותיה דהרב הגדול בעל המפה והביאם הרב מט"ש בס' כ"ה אות ז' יע"ש עכ"ל.

גודל כוח המנהג

קיבלנו הוראות מרן לא נגד המנהג חקקי לב ח"א דכ"א ע"א ועיין פתה"ד ח"ב דף קי"ד ודף קכ"ד ועמש"ל בס"ד.

כל החיים מע' יו"ד סי' ע'

אחר כל תוקפו וגבורתו של מרן המחבר בש"ע, כדלעיל, מ"מ אין הלכה כמותו נגד מנהג שנתפרסם

נכון להעיר כאן שבמילתא דאיסורא אין לומר קי"ל, רק אחרי רבים להטות ויתבאר לקמן. וכש"כ שאין לשפוט נגד המנהג. שאפילו במקום דאמרינן קי"ל.

לא אמרינן קי"ל נגד המנהג כדלעיל. כ"ש באיסורא דלא אמרינן קי"ל, לא אמרינן קי"ל נגד המנהג והבן דברים ברורים ומפורשים.

ביאור בענין מנהג

ומלכד מ"ש כזה מראש ועד כאן הן עתה ראיתי להרב אדני פז כתשו' בהשמטות דמ"ג ע"א וז"ל ע"כ מי שבירדו למחות ימחה ופוק חזי מה עמא דבר שכל ש"ץ שמתפלל מתוך הסידור של קהל ומנהג של ישראל תורה היא כדאיחא בפסחים דאמר הלל ישראל אם אינם נביאים בני נביאים הם ואיחא נמי כל הלכה שרופפת בידך הלך אחר המנהג והש"ס מקשה מן המנהג וכל הש"ס מלא מזה אל ישנה אדם מהמנהג שהרי משה וכו' וגם משום אל תתגודדו וכ"ש כביה"כ אחר שהוא עון פלילי וכן ראיתי ושמעתי ממורי ורבי חמי הגאון אב"ד ור"מ מק"ק גלונא אמר שכל אותם המשנים המנהגים בפרהסיא בצבור הוא הכל רק יוהרא וגאווה יתירה ואינן תוכן כברם כאשר מצא בהם כמה פעמים ותמיד היה גוער בהם עד שנתפרדה החבילה והצנע לכת עם ה"א כתיב ותמיד תהיה עם ה"א כתיב וכן בכל ק"ק אין מניחים להרים ראש שישנו שום מנהג בפרהסיא בצבור וכעת יהיה זה לך לתשובת מספקת וכו' יע"ש ועיין עוד כתשו' כנסת הגדולה ח"ב חא"ח ד"ק סימן ל"ז דמנהג דלא מצינו יסוד בשום מקום אין בו תורת מנהג יע"ש וכ"ש כשבאים לנהוג מחדש דבר שלא יש בו שורש וענף ויסוד כלל דיש לבטלו והוא ברור.

לב חיים חא"ח סימן ט'

אחרי רבים להטות

מקרא מלא הוא אחרי רבים להטות דאע"ג שכתבו הראשונים דבעינן רובו מתוך כולו היינו כדי לבטל דעת היחיד שחייב לעשות גם היחיד כרבים אבל לגבי דידן יתר כל תמוט אחר רבים להטות אף אם לא נחלקו פנים בפנים וכל פסקי הלכה שבדינו על יסוד זה הם בנויים דעכשיו שנתמעטו הלבבות ואין בדינו להכריע עיקר פסק הלכה הוא לפסוק כרבים ועיין למרן בב"י בא"ח סי' תמ"ג דהפוסק כיחיד נגד רבים ראוי לנזיפה ותמה עליו הרב מר וקציעה שם דלמה כתב בר נזיפה בר נידוי הוא יע"ש.

מדברי מרן החקרי לב חיו"ד סי' ע"ז דקי"ז ע"ג מובא בגנוזי חיים מערכת קי"ל סי' ז' (וע"כ דעת תורה ב').

ביאור בדין דאין לומר קי"ל במילתא דאיסורא

חקר חקירת חכם הרב מהר"י באסאן ז"ל ה"ד הרב כנה"ג בסימן כ"ה אות ז' וז"ל שמעתי משם הרב הגדול בהר"י ז"ל שהיה שואל מה טעם אמרינן קי"ל כממון ולא במילתא דאיסורא והרי כממון אם אין הלכה כן הו"ל גזל ביד

המוחזק וגזל נמי איסור הוא והשיב רבשלמא לגבי איסור אי אזלינן לחומרא יצאנו מידו איסור אבל כששנים חולקים על הממון אפי' אם לא אמרינן קי"ל אין אנו יוצאין מידי איסור גזל שהרי אם הדין הוא כדברי האומרים להחזיק הו"ל גזל ביד המוציא ולכן היכא דקאי תיקום ודומה לזה דאיתי בתשו' כ"י למהראד"ב סי' קב"ל יע"ש והרב שכות יעקב כח"א סי' נ"א ובכלליו שבח"ב סק"ך תי' עוד רבממון הספק גזל בשוא"ת משא"כ דאי אמרינן קי"ל הוא לעשות איסור בידים יע"ש והביאו הרב בדרכ"י בסי' זה אות י"ג וסיים והוא הנכון יע"ש. ואנכי הדואה כי כדברי הרב שכות יעקב ז"ל כתב הרב בעה"ת שער כ"ט ח"ב ס"ו וז"ל ואוקמיה ממונא בחזקת מאריה טפי עדיף כי היכי ולא נפגע בספק גזילה ונעשה מעשה בידים עכ"ל.

שם סי' א' ועי' שו"ת לב חיים ח"ב סי' קי"ב

כללי הפוסקים מספר כל החיים

הרמב"ם הפליא לעשות במלאכת הקדש בספר הירד עשר ידות משאר חיבורי הראשונים אשר חיברו על פסקי הלכות יען הרמב"ם עשה ה' הרינים לכל אחד בפרטות וגם בסידור לשונו מביא ירוש' ותוספתות וספרא וספרי ומכילתות הכל כמושלם ואם ר"י בעל התוס' כתב על הרי"ף שעשה חיבורו ברוה"ק כ"ש שיש לנו לומר כן על חיבורו של הרמב"ם ז"ל וכבר הארכתי בזה בשה"ק חקקי לב חי"ד סס"י מ"ב יע"ש"ב בס"ד ועיין להמ"ץ ח"ב אות ל"א דכתב דהרמב"ם בחיבורו דוח ה' דיכר בו יע"ש. ועתה ראיתי להראב"ד בהשגות פ"ו מהל' כלאים שכתב כיוצא בזה פוק חזקי.

ספר כל החיים מערכת מ' סי' כ'

מנהג אם אינו בעיד אזלינן בתר רוב העולם נשמת כל חי ח"א חיו"ד סימן ס"ו וספר חקקי לב ח"א חיו"ד סי' נ"ה דצ"ה ע"ב יע"ש ועיין בקונטרס משא חיים מש"כ בס"ד.

שם סימן י"ב

הרמב"ם היכא ולא גילה דעתו אמרינן דעתו כדעת הרבים נכ"ח ח"א ד"ד ע"א.

שם סימן מ"ג

הלכה רווחת בישראל דאין לר' קי"ל נגר המנהג.

שם מערכת ק' סי' ט"ו

אין לומר קי"ל במילתא דאיסורא.

שם סימן ח"י

ס' הפוסקים שאנו מוסכמים לפסוק כמותם זהו כשרבדי אותו פוסק הם מובנים אבל כשאין מובנים לנו אין לומר כן הרב מהר"י נבון ז"ל בתשו' בס' קמ"ד ח"א סס"י ב' ד"ז ע"א והרב מהר"מ מזרחי ז"ל שם סי' ג' ד"ט ע"ד כתב וז"ל דרחיה כזו לא שייכא למימר ע"ד מרן הקדוש ז"ל שכל דבריו וראיותיו נגלות לנו ולבנינו ורוח ה' דיבר בו וכל החולק ע"ד כחולק על השכינה וכמש"כ הרמ"א יע"ש ועיין מערכת יו"ד בכללי מרן הקדוש ז"ל.

שם מערכת פ' סימן י"ג

* * *

בענין אחרי רבים להטות אפילו בדיני ערוה החמורה

בספר שו"ת חיים ושולם

אבן העזר סי' כ"ב דף מ"ג כתב וזה לשונו: (בדין מקדש בעד אחר) וכתב הרשב"א בתשו' לא' מן התלמידים שהיה רוצה לסמוך על הסמ"ג בזה מי שנו הג' והרי"ף והרמב"ם ז"ל וכל הגאונים וכל האחרונים שאתה מחמיר על עצמך יותר מכל אלו יע"ש משמע בהדיא מתו"ד הרשב"א דבמחלוקת שקול כגון דנתנה היא ואמר הוא דלהרי"ף והרמב"ם אינה מקודשת ולהראב"ד ובה"ג מקודשת אין לנו כח להכריח ודנים בו כדיני החזקות והיא ס' מקודשת אבל במחלוקת יחיד נגד רבים כגון ההיא דמקדש בע"א דרוב הפוסקים פסקו דאינה מקודשת זולת הסמ"ג בכה"ג אולינן בחר רבים להקל אע"ג שהוא במידי דאורייתא אלמא דיחיד ורבים הלכה כרבים היינו אע"ג דלא נחלקו הפוסקים פנים בפנים ופה אל פה וכו' יע"ש הנה מבואר דה"ט דלא חשו הפוסקים להחמיר כס' הסמ"ג משום דהוי רבים עם יחיד והלכה כרבים ומאחר שמבואר בהדיא דעת הרשב"א דס"ל דלא קי"ל כמ"ד המקדש בע"א דחוששין לקדושו ק' ע"מ שראיתי בתשו' הרב ד"מ שהובא בס' כרם שלמה חאה"ע סי' כ"ד דע"ו שכתב וז"ל דאפשר דהרשב"א פוסק גבי קדושין דוקא ב' עדים ממש אבל המקדש בע"א אין חוששין כלל וכו' יע"ש והדבר ק' דלא היה צריך לומר כן בדרך אפשר אחרי שמצינו שכתב הרשב"א דעתו בפירוש דאין חוששין להחמיר כלל וה"ט משום דהלכתא כרבים. וכ"כ הרב מוהר"ם אלשקאר בתשו' סי' צ"ט וז"ל ורא"מ ז"ל שכתבתם דקא חייש לקידושי ע"א דבריו הם בטלים לגבי רבים ביתר מתתק"ס דבטלה בו בריה לדעת הרשב"א ז"ל מירוש' דתרומות והדיבור בזה מכת האריכות דלאו ריביותא למימני גברי ולשנו' בדבר הפשוט וכל הספרים קמאי וקמאי דקמאי וכולאו בתראי ולא ראינו ושמענו בכל תפוצות הגולה היום מי שחושש לקדושי ע"א פוק חזי מה כתב הרשב"א בתשו' לא' מן התלמידים

דעת תורה חלק ג' לא

וכו' יע"ש וכ"כ עוד שם סי' קי"ד יע"ש. הנה מבואר מדבריו דמשום דיחיד ורבים הלכה כרבים נגעו בה והוא ברור עכ"ל.

ולפי הנ"ל הלכה כרבים אפילו אם יש טעם להחמיר כיחיד, שלדעת היחיד, הנ"ל הוי להחמיר. הכי שמענו שיש להקל כדעת יחיד, נגד כל הפוסקים שכתבו מפורש לאיסור? ועמ"ש בח"ב בענין זה.

* * *

גודל כח הקבלה

קבלה היא בידינו דבאיסור ערוה חיישינן לכל הסברות להחמיר אפילו נגד מרן דמקיל, ויש חולקין בזה

ושם. ואולם לא תעזוב נפשי לשאול למה שראיתי להרב בנימין זאב בתשו' סי' ל"ה דע"ט ע"ב שכתב אחר דברי הסמ"ג בעשין מ"ח שכתב שבה"ג והרי"ף פסקו להקל אמנם מסוף הסוגי' אומר וכו' ולא נפסק הלכה כמי וראוי להחמיר כן פסק רא"ם ז"ל ותמהני למה ראוי להחמיר כיון דכל הפוסקים לא חיישי לדברי ע"א וכו' יע"ש.

ואחרי המח"ר דבריו תמוהים ביותר דלא ידעתי מאי ק"ל ממ"ש כל הפוסקים דהסמ"ג על מה שפסקו כל הפוס' קא משיב תשובה ניצחת את כל ונכחת דמסו' הסו' מוכח דלא נפסקא הלכה כדברי מי וא"כ כיון שאין הכרח ברור מהש"ס לפסוק הלכה כר"כ מה כחינו רפה לפסוק כן ולא כר"פ שאמר לחומרא וראוי להחמיר זהו עיקר הכרחו של הסמ"ג.

אלא דכשאני לעצמי ק"ל ע"ד הרב גט פשוט ומוהר"ם אלשקאר דהא דכתבו דס' הרא"ם והסמ"ג היא יחיד' הלא מצינו בהגהמי' שכתב שם שכן שמע ג"כ מאדם גדול גם רי"ו כתב דהתוס' סל"ה גם המדקדק בדברי מוהריק"ו שו' ק"א נר' דבקדושין גמורים חושש לס' הרא"ם להחמיר וכמ"ש בהדייא הרב פנ"י חאנדאלי ז"ל סי' א' דס"ז ע"א יע"ש גם הרב מוהרמ"ט כתב בתשו' הנ"ל דמצא בתשו' הנ"ל בתשו' רבי' ישעי' מטראני ז"ל דר"ת ורבי ברוך פסקו דהמקדש בע"א חוששין לקדושין והגם דבס' ר"ת במחלוקת הוא שנוי דכפ"ד הגמי' הוא דר"ת ס"ל דאין חוששין וכמ"ש"ל אם שנאמר דט"ס נפל בהגהמי' ויהיה במקום ר"ת רב אחר עכ"פ לא נכחד לומר דס' האומרים דהמקדש בע"א ג"כ דחוששין שאינה ס' יחידה דשלמים וכן רבים קיימו בס' זו וכמ"ש בתשו' הרב ד"מ בס' כרם שלמה חאה"ע סי' כ"ד יע"ש דליחא להא ואה"ן דאם באנו למנין אפי"ה יותר רבים הסוברים דאין חוששין אבל מ"מ לוי' שהיא ס' יחידאה ליחא כאמור

ומה גם למה שהפריז על המידה לו' הרב מוהר"מ אלשקאר על הדא"ם דבריו בטלים ביתר מתתק"ס וכו' כי בוראי הגמור אחר המח"ד לא ניתן ליאמר בלא"ה אפי' היתה ס' יחידאה וכ"ש היות דבים בסברתו.

ואיך שיהיה אנן כרידן הגם שדאינו רוכא דרוכא מן הראשונים וגם רוב מאחרונים דנקטו בפשיטות להלכה ולמעשה דהמקדש בע"א אין חוששין לקדושו וקבעה מרן להלכה בשלחנו הטהור וקבלנו הודאותיו ובפרט בארץ הצבי ואגפיה מ"מ כבד כתב ה"ה מוהריט"א ז"ל בתשו' הוכאה בס' בדרך משה להרב מוהרמ"ג ז"ל שם בס"י לג' דקכ"ט ע"א שכתב וז"ל ואע"ג דמרן בש"ע פסק בפשיטות דהמקדש בע"א דאין חוששין לקדושו ואנן תפסינן ס' מרן מ"מ קבלה היא בידינו דבאיסור ערוה חיישינן לכל הסברות להחמיר אפי' שהוא נגד מרן דמקיל עכ"ל כאשר הביא הרב הפוסק נד"ו וכן מצאתי גם אנכי להרב עצמו בס' שמחת יו"ט ס' י"א דמ"ד ע"ג וס"י י"ב ר' מ"ט ע"ג דבאיסור ערוה בקדושין וגיטין ויבום וחליצה אנו נוהגים לתפוס כל החומרות של כל הפוסקים אלא דלהקל אין אנו יכולין לעשות נגד מרן יע"ש והנראה ודאי דכונתו מבוארת דר"ל ראנו נוהגים לתפוס כל החומרות אפי' שיהיו נגד מרן דמקיל אלא דהא דקבלנו הוראות מרן הוא דוקא כשיש באותו ענין סברות הפוסקים להקל ולהחמיר ומרן ס"ל להחמיר אז הוא דקבלנו ולהקל אם אין יכולין לעשות באותו ענין שהוא נגד מרן זהו נראה לומר בכונת דברי הרב ז"ל ומ"ג שדבריהם מכוונים למ"ש בתשו' שבס' בירך משה ולפי שראיתי מי שנתחכטו בכונת דבריו אלו לזה הוצרכתי לבארם. ומ"מ נמצינו למידין דבנ"ד אף דהוי מקדש בע"א יש מקום לחוש לס' המחמירים להצריכה גט ולא קי"ל בזה כדברי מרן להקל אפי' שזאת השאלה היא בערי מערב אשר קבלו עליהם ס' מרן שכבר נתבאר דזאת הקבלת אינה אלא להחמיר לא להקל באיסור ערוה (הגה עיין להרב משחא דרבותא ח"ב דקנ"ו ע"ב דנהג בתונים דאין לחוש לקידושי ע"א שכן דן מד אביו וכן שמע ג"כ ממהר"א הכהן) עכ"ל ויעיש"ב.

היוצא מכל הנ"ל

קבלת חכמי הרורות בכחה להכריע הדין אפילו נגד הרוב. פשוט שאין בכוח דעת יחיד להכריע נגד הקבלה. נגד הרוב, ונגד המנהג. ועיין בחלק ב' באדיקות בענין רוב ומנהג. ויתבאר עוד מזה בח"ד בס"ד.

* * *

המפתח יהי' אי"ה בסוף חלק ד' כולל עם חלק ב'